

ΘΩΜΑΣ ΦΑΤΕΣ

ΧΙΟΓΟΣ ΑΣ ΣΙ ΧΑΡΙΣ'

Εκμάθηση του Μιστιώτικου ιδιώματος
(Άνευ διδασκάλου)

Περιλαμβάνει:

- Περίπου 700 μιστιώτικες λέξεις
- Ανάλυση γραμματικών φαινομένων
- Γραπτές και προφορικές ασκήσεις
- Χρήσιμες - καθημερινές εκφράσεις
- Οδηγίες - βοηθήματα για καλύτερη μελέτη
- Λύσεις ασκήσεων
- Τεστ λεξιλογίου για κάθε ενότητα

ΧΙΟΓΟΣ ΑΣ ΣΙ ΧΑΡΙΣ'

ΘΩΜΑΣ ΦΑΤΕΣ

ΧΙΟΓΟΣ ΑΣ ΣΙ ΧΑΡΙΣ'

Εκμάθηση του Μιστιώτικου ιδιώματος

(Άνευ διδασκάλου)

ΕΚΔΟΣΗ ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΚΟΝΙΤΣΑ 2012

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 54337
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 5-2-13
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. _____

Σ Δήμος Κόνιτσας - Θ. Φατές

Ιούλιος 2012

ISBN: 978-960-93-4319-0

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η προσπάθεια αυτή δε θα ήταν δυνατή αν δεν υπήρχε η συνεχής, ζωτική συνεισφορά του αγαπητού και αδερφικού φίλου Θανάση Παπανικολάου, ο οποίος ήταν από τους λίγους που με παρότρυναν να προχωρήσω και να ολοκληρώσω αυτό το δύσκολο έργο. Η βοήθειά του ήταν πάντα σημαντική. Ο ίδιος ήταν πηγή έμπνευσης και πληροφόρησης, πάντα πρόθυμος να προσθέσει κάθε σχετική λεπτομέρεια, να διορθώσει, είτε συντακτικά είτε γραμματικά είτε ορθογραφικά λάθη.

Για τη μεγάλη του συμβολή στο έργο αυτό, τον ευχαριστώ θερμά.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τα παιδιά μου, ιδιαίτερα το Λευτέρη και την Ειρήνη, για την βοήθειά τους και την υπομονή που δείζανε στην ηλεκτρονική καταχώρηση των κειμένων, προκειμένου να ολοκληρωθεί η προσπάθεια αυτή.

Φιλολογική Επιμέλεια :

Φρειδερίκη Παπαθεμιστοκλέους – Γαϊτανίδου

Μπέης Κώστας

Χαιρετισμός Δημάρχου

Αποτελεί σταθερή προσωπική μου πεποίθηση η ιδέα πως οι τοπικές κοινωνίες για να μπορέσουν να επιβιώσουν πρέπει να αξιοποιήσουν την πολιτισμική τους κληρονομιά και όλο τον πλούτο της τοπικής γνώσης. Η Κόνιτσα είναι μια πόλη με ένα ιδιαίτερο ιστορικό παρελθόν κατά τη διάρκεια του οποίου λειτούργησε σαν πολιτισμικό χωνευτήρι και τόπος δημιουργικής σύνθεσης παραδόσεων. Οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν εδώ μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, αποτέλεσαν ένα νέο πόλο για την τοπική κοινωνία, έναν πόλο που έφερε μαζί του από τις πατρογονικές του κοιτίδες ένα σημαντικό πολιτισμό και συνέβαλε με τη δημιουργικότητά του και τον ιδιαίτερο κώδικα αξιών του στην ανασύνταξη της οικονομίας και την ανασυγκρότηση της κοινωνίας της Κόνιτσας μια δεκαετία μετά την απελευθέρωσή της από τους Οθωμανούς και την ένταξή της στο ελληνικό κράτος.

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας αφορά την πολιτισμική κληρονομιά των Προσφύγων της Κόνιτσας, καθώς πρόκειται για την καταγραφή του γλωσσικού ιδιώματός τους. Η ιδιαίτερη δε αξία του έγκειται στο γεγονός ότι δεν μένει στην καταγραφή και διάσωση αλλά στοχεύει και στη διάδοσή του, αφού έχει συντεθεί κατά τα πρότυπα των εγχειριδίων εκμάθησης ξένων γλωσσών. Ο συγγραφέας Θωμάς Φατές ως διδάσκαλος ξένων γλωσσών αλλά και ταυτόχρονα γόνος προσφυγικής οικογένειας της Κόνιτσας ήταν η πιο ενδεδειγμένη περίπτωση για κάτι τέτοιο. Τον συγχαίρω και τον ευχαριστώ εκ μέρους όλων των Κονιτσιωτών για το εγχείρημά του.

Δήμαρχος Κόνιτσας

Παναγιώτης Γαργάλας

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Πριν από πολλά χρόνια άρχισα να ανησυχώ και να αναρωτιέμαι ως προς την τύχη και τη συνέχεια της γλώσσας των παππούδων μου. Η ανησυχία αυτή έγινε εντονότερη και πιο επιτακτική ιδιαίτερα μετά τους θανάτους των παππούδων μου και των γονέων μου. Φυσικά οι γνώσεις μου, όπως και του κάθε Μιστιώτη, είναι εμπειρικές. Ωστόσο, έχουν γίνει εξαιρετικές αναφορές στο Μιστιώτικο στοιχείο είτε με βιβλία κι επιστημονικά εγχειρίδια, είτε με λευκώματα με φωτογραφικό υλικό κλπ.. Με διαπερνούσε δέος όταν διάβαζα για πρώτη φορά τα βιβλία του Θ. Π. Κωστάκη (η πιο τεκμηριωμένη προσπάθεια που έχει γίνει ποτέ για το Μιστιώτικο στοιχείο) φωναχτά στους παππούδες μου οι οποίοι με δάκρυα στα μάτια θυμάμαι να μου έλεγαν:

«Εμπέ πουλί μ', εμπέ ούτσά 'νι, αλήα, αλήα 'νι, καλά ντα'λέ! Τίαλα ουντ'ούρσιν ντα Τουμά. Μάχι ντα τσι σόνγκρα να ντα ειπίς σ' τοσό ντα φσάχα, ας μάχι τσ' εκείνα. Να μπόρινις να γράφιςκις τσι δύ για ντου χωριό μας σάμπαχα ». Για πρώτη φορά άκουγαν ότι κάποιος έχει γράψει βιβλίο για το χωριό Μιστί και ένοιωθαν υπερήφανοι. (Ήταν φανερή η συγκίνησή τους καθώς έφερναν στην μνήμη τους το χωριό τους και τα εφηβικά τους χρόνια και εγώ έπλαθα δικές μου ρομαντικές, τρυφερές εικόνες από το Μιστί.)

Η προσπάθεια μου αυτή για την εκμάθηση των Μιστιώτικων δεν είναι καθόλου εύκολη διότι όπως ξέρουμε δεν είναι γραπτή γλώσσα. Έχοντας διδάξει την αγγλική επί 28 και πλέον χρόνια σε άτομα από 6 έως 60 χρονών προσπάθησα να προσαρμόσω τις γνώσεις και την εμπειρία μου ώστε η εκμάθηση του ιδιώματος των Μιστιώτικων να είναι όσο το δυνατόν πιο αποδοτική. Δεν ασχολήθηκα καθόλου με την καταβολή, ετυμολογία και αλλοίωση των λέξεων. Η εργασία αυτή ανήκει σε άλλους. Εμένα προσωπικά με ενδιαφέρει η γλώσσα σαν επικοινωνιακό εργαλείο.

Είμαι βέβαιος πως υπάρχουν πολλές γραμματικές, ορθογραφικές, μεταφραστικές παραλείψεις και λάθη καθώς επίσης και αδυναμίες στην απόδοση της προφοράς των λέξεων. Με ιδιαίτερη χαρά θα δεχτώ τις επισημάνσεις και παρατηρήσεις των αναγνωστών του βιβλίου αυτού προσβλέποντας σε μια μελλοντική πιο τεκμηριωμένη και αποδοτική προσπάθεια.

Προσπάθησα να χρησιμοποιήσω τις πιο κοινές και καθομιλούμενες λέξεις και εκφράσεις οι οποίες πιθανόν να είναι ήδη γνωστές σε πολλούς. Σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις, ο αριθμός των ανθρώπων που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το Μιστί ανέρχεται, περίπου, στις 20.000. Ίσως κάποιιοι από αυτούς να έχουν την θέληση και την επιθυμία να πάρουν έστω κάποιες γνώσεις και να μάθουν κάποιες εκφράσεις απλής, καθημερινής χρήσης ή επικοινωνίας. Εύχομαι το παρόν να τους βοηθήσει να τα καταφέρουν.

Την προσπάθεια αυτή θα ήθελα να την αφιερώσω στην ιερή μνήμη όλων των Μιστιωτών που διαμόρφωσαν και για χιλιάδες χρόνια διατήρησαν αυτό το υπέροχο μείγμα των αρχαίων και μεταγενέστερων Ελληνικών, Τούρκικων και παραφθαρμένων εκφράσεών τους, το οποίο είναι ένα μοναδικό γλωσσικό ιδίωμα, ένα σπάνιο και συναρπαστικό εργαλείο επικοινωνίας.

Επίσης, στους πρόσφυγες Μιστιώτες, πρώτης γενιάς οι οποίοι πάντα έκαναν αναφορά σε αυτό το υπέροχο χωριό (στην πατρίδα) με νοσταλγία και αγάπη.

Τέλος, την προσπάθεια αυτή θα ήθελα να την αφιερώσω σε όλους όσους με οποιονδήποτε τρόπο αναδεικνύουν και προβάλλουν το Μιστιώτικο στοιχείο ώστε να γίνει γνωστό ανά την Ελλάδα και όχι μόνο.

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Στα Μιστιώτικα δεν υπάρχει η λέξη «ευχαριστώ» αλλά υπάρχει η έκφραση «Χιογός ας σι χαρίς'» που σημαίνει «ο Θεός να σου χαρίσει». Η έκφραση αυτή έχει μεγάλη συναισθηματική σημασία και εκφράζει με καλύτερο και ακριβοδίκαιο τρόπο αυτό που επιθυμεί να εκφράσει ο ομιλητής. Οι Μιστιώτες είχαν πολύ βαθύ θρησκευτικό συναίσθημα και στην απόλυτη λιτότητα του Καπαδοκικού τοπίου η παραπάνω έκφραση εμπεριέχει και αποδίδει με τον πιο ουσιαστικό, θετικό και απλό συνάμα τρόπο, την ευαρέσκεια του ομιλητή και την επίκληση βεβαίως του Θεού στη δήλωση της παραπάνω Ευχής- ευλογίας. Υπό αυτήν την έννοια, φυσικά, ο Θεός μας χαρίζει μόνο θετικά και κυρίως πνευματικά πλούτη.

Λοιπόν, πρώτα απ' όλα, Χιογός ας χαρίς' «εκείνους που ενώ διέσωσαν χιλιάδες χρόνια την ελληνική λαλιά στα βάθη της Ανατολής, έμειναν εκεί, μόνοι για πάντα, χωρίς την παρηγοριά να την ακούνε πάνω από τους τάφους των».¹

Δεύτερον, Χιογός ας χαρίς' στους πρώτης γενιάς Μιστιώτες πρόσφυγες οι οποίοι μεταλαμπάδευσαν αυτό το υπέροχο εργαλείο επικοινωνίας σε εμάς τους δεύτερης, τρίτης και τέταρτης γενιάς Μιστιώτες.

Τέλος, Χιογός ας χαρίς' και στους σημερινούς Μιστιώτες θεία φώτιση, ευαισθησία και συνείδηση ώστε να μπορέσουμε να συνεχίσουμε και να παραδώσουμε στις μελλοντικές γενιές αυτό το γλωσσικό ιδίωμα που επί αιώνες άντεξε και αντέχει, δοκιμάστηκε και δοκιμάζεται σε πολύ αντίξοες συνθήκες.

Θεωρώ πως αυτή η έκφραση «ΧΙΟΓΟΣ ΑΣ ΣΙ ΧΑΡΙΣ'» έχει ιερή σημασία και γι' αυτό την επέλεξα ως τίτλο αυτού του βιβλίου.

1. (Ι. Ι. Κεσίσογλου - Το γλωσσικό ιδίωμα του Ούλαγατς)

Φωνητικά Σύμβολα

Είναι πολύ βασικό να καταλαβαίνουμε και να αποδίδουμε με σωστή προφορά τα φωνητικά σύμβολα. Αν είναι ανάγκη, μπορούμε να επανερχόμαστε στη σελίδα αυτή και να ελέγχουμε την προφορά των λέξεων καθώς μελετάμε το βιβλίο διότι η λεπτομέρεια είναι αυτή που θα μας βοηθήσει να αποδώσουμε με σωστό τρόπο τις λέξεις.

γ = όπως στα ελληνικά: γάλα, γιατί, γομάρι

όπως στα μιστιώτικα: γήρ (καστανόξανθος), γήλτσύ(γλυκό)

ε̂ = ε πολύ ανοιχτό = μεταξύ α και ε, δηλαδή όπως στα αγγλικά: fan και όχι fun, ban και όχι bun, cat και όχι cut.

όπως στα μιστιώτικα: πτέρια (πόδια), ντέρέ(τώρα),
κέμένε(μουσικό όργανο)

κ̂ = παχύ, δηλαδή όπως κύμα και όχι όπως κάτω

όπως στα μιστιώτικα: καερίζου (καθαρίζω), κάφτου (καίω),
κάχουμι (κάθομαι), κίρικα(γαϊδουράκι)

ν̂ = Προφέρεται χωρίς να αγγίζει η γλώσσα τον ουρανίσκο, μόνο με τη μύτη.

Όπως: συγκρίνω, συγκυρία, ντενγκίζ (θάλασσα), ανγκάι (αγκάθι)

π̂ = όπως: πνοή, πνέω, πλαίσιο, πτώση, πτηνό

όπως στα μιστιώτικα: προύστα (πρήστηκα), πουρπάντα (περπάτα)
πεστέρι (περιστέρι)

ξ, σ̂ = παχύ, δηλαδή όπως στα αγγλικά: shoe, ship, fish

όπως στα μιστιώτικα: σαλβάρ (παντελόνι), σάνου (κάνω), σιφτάνου
(προφταίνω), βορκότς (βερίκοκο), αβτζής (κυνηγός), ζυμάρ (ζυμάρι)

σ̄ = όχι τόσο παχύ όσο το σ̂, όπως: τσείμι (είμαι), τσείσι (είσαι), τσίνα (χελιδόνι)

τ̂ = όπως στα αγγλικά: train, tone, time

όπως στα μιστιώτικα: τωρπί (τρύπα), τωπαλαϊζου (κουτσαίνω), τωφλό

χ̂ = όπως: χαρά, χάδι, χάρτης, χρώμα

όπως στα μιστιώτικα: χήγάρ (αγγούρι), χήσήμ (συγγενής)

ντ̂ = όπως το αγγλικό 'ντ' δηλαδή όπως: dog, desk

όπως στα μιστιώτικα: ντείζι (δειξε), ντάκου (δαγκώνω), νταχτύλ (δάχτυλο)
ντέκα (δέκα)

νντ̂ = όπως: 'πενντακόσια', 'πενντανόστιμος'

όπως στα μιστιώτικα: τσείνντι (πληθ.: είναι)

μπ̂ = όπως το αγγλικό 'b' δηλαδή box, boy

όπως στα μιστιώτικα: μπαγήρντίζου (φωνάζω δυνατά), μπαμμπάτσ' (βαμβάκι)
μπασά (θείος)

ὄ, κλειστό ε= ὅπως: *γκιὼζλαῖζου* (περιμένω), *γκιὼρέ* (κατά τη γνώμη μου),
κιὼπρύ (γέφυρα), *σὼνανντίζου* (κάνω τρέλες),
σκιὼλότς (σκουλήκι), *τσὼσμέ* (βρύση)

ὕ, κλειστό υ= ὅπως: *αλύμπύκια* (αλεπού), *πύνντύς* (κρέμα, μιστιώτικο φαγητό), *ντύσύνντίζου* (σκέφτομαι)

ἦ, άηχο ι= ὅπως: *ακήλλή* (έξυπνος/η), *γήρ* (καστανόξανθος), *γήλτσύ* (γλυκό), *χήιάρ* (αγγούρι)

χ, παχύ= ὅπως: *χαίρομαι*, *χείρα*, *χείλος* ≠ *χαρά*, *χορός*
ὅπως στα Μιστιώτικα: *ορνίχ* (κότα)

...ιά, ιώ= συνδέει δυο φωνήεντα. Ὅπως: *ντιό* σαν μια συλλαβή και ὄχι *ντι-ό*
παι-ντιά και ὄχι *παι-ντι-ά*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛΙΔΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1	ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ	17
ΕΝΟΤΗΤΑ 2	ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ	32
ΕΝΟΤΗΤΑ 3	ΑΡΘΡΑ	43
ΕΝΟΤΗΤΑ 4	ΑΡΙΘΜΟΙ	46
ΕΝΟΤΗΤΑ 5	ΚΤΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ	50
ΕΝΟΤΗΤΑ 6	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ	60
ΕΝΟΤΗΤΑ 7	ΟΓΝ̄ΤΟΥΜΑΝΤΑΣ Ν̄ΤΑ ΜΕΡΙΣ	68
ΕΝΟΤΗΤΑ 8	ΜΗΝΕΣ	70
ΕΝΟΤΗΤΑ 9	ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ	72
ΕΝΟΤΗΤΑ 10	ΕΠΙΘΕΤΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ	74
ΕΝΟΤΗΤΑ 11	ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	85
ΕΝΟΤΗΤΑ 12	ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ	87
ΕΝΟΤΗΤΑ 13	ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ	88
ΕΝΟΤΗΤΑ 14	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	92
ΕΝΟΤΗΤΑ 15	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	101
ΕΝΟΤΗΤΑ 16	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	109
	ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΡΗΜΑΤΩΝ	119
ΕΝΟΤΗΤΑ 17	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	122
ΕΝΟΤΗΤΑ 18	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	132
ΕΝΟΤΗΤΑ 19	ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	136
ΕΝΟΤΗΤΑ 20	ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	147
	ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	155
	ΛΥΣΕΙΣ	171
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ	187

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Ιτά = Αυτός, ή, ό → Το χρησιμοποιούμε όταν κάποιος/κάποια/κάτι είναι εδώ (πολύ κοντά στον ομιλητή)

Δηλαδή για κάτι που είναι ορατό και αισθητό.

Π.χ.: *Ιτά ράα (ράνα) λίου, τί šαν'! Τσανό 'νι μι;*

Ιτό = Αυτός, ή, ό → Το χρησιμοποιούμε όταν κάποιος/κάποια/κάτι είναι εδώ (πολύ κοντά στον ομιλητή) δηλαδή κάτι είναι ορατό και αισθητό, αλλά και νοητό.

Π.χ. *Με ν̄του ρανάς!! Ιτό τσανό 'νι.*

(Μην τον κοιτάς! Τρελός είναι. Δηλαδή δεν του το λέμε κατάμουτρα αλλά ψιθυριστά για να μη μας ακούσει.)

Η διαφορά μεταξύ «ιτά» και «ιτό» είναι πολύ λεπτή. Με το *ιτά*, το 'κατάδειξη' είναι απόλυτα εμφανής. Με τη χρήση του *ιτά* επισύρεται φανερά η προσοχή, η ματιά (για κάθε τι ορατό), η σκέψη (για κάτι νοητό) προς το δεικνυόμενο. Τα *ιτά*, *ατά*, *εκεινά* είναι καθαρά δεικτικές αντωνυμίες.

Ατά = Αυτός, ή, ό → Το χρησιμοποιούμε όταν κάποιος/κάποια/κάτι είναι εκεί (κοντά, λίγο πιο πέρα) από τον ομιλητή, δηλαδή για κάτι που είναι ορατό και αισθητό.

Ατό = Αυτός, ή, ό → Το χρησιμοποιούμε όταν κάποιος/κάποια/κάτι είναι εκεί (κοντά, λίγο πιο πέρα) από τον ομιλητή, δηλαδή για κάτι που είναι ορατό και αισθητό αλλά και νοητό. (Όπως το «ιτό»)

Π.χ. *Ατό; 'φτι μέ κρους. Ό, τι λε 'μάνα τ' šαν' ν̄του. Σου*

τšουφάλι τ' μελό ν̄πεν έχ'. (Ποιος, αυτός; Μη

δίνεις σημασία. Ό,τι του λέει η μάνα του κάνει. Δεν έχει δική του γνώμη)

(Δηλαδή το λέμε κρυφά, ψιθυριστά απ' αυτόν, αλλά είναι δίπλα μας)

Εκείνά = Εκείνος, η, ο → πιο μακριά απ' όλα. Για κάτι που είναι ορατό και αισθητό.

'κείνου = Εκείνος, η, ο → πιο μακριά απ' όλα. Είναι αντίστοιχο του «ιτό» και «ατό».

Π.χ. *'κείνου ν̄του κλάτš' πούρτα 'νι ν̄τέρέ. Τρία*

μέρις ν̄πεν ν̄του ράντšα.

(που να' ναι εκείνο το παιδί τώρα. Τρεις μέρες έχω να το δω)

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ιτά, ιτό → Αυτός, ή, ό (εδώ)
→ Τούτος, η, ο (εδώ)

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ράνα ντου νούμερο ένα! Ντείξι ντου τσ' είπι!
(Κοίτα το νούμερο ένα! Δείξε το και πες!)

Ερώτηση: τρόπος α': -Ιτά τι είναι;

(Όταν κάνουμε αναφορά σε ανθρώπους αντικαθιστούμε το τι με τις)

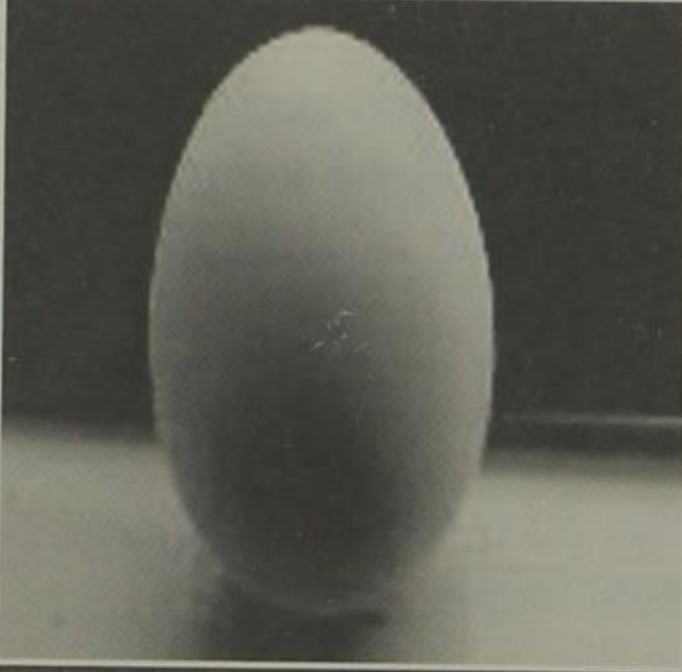

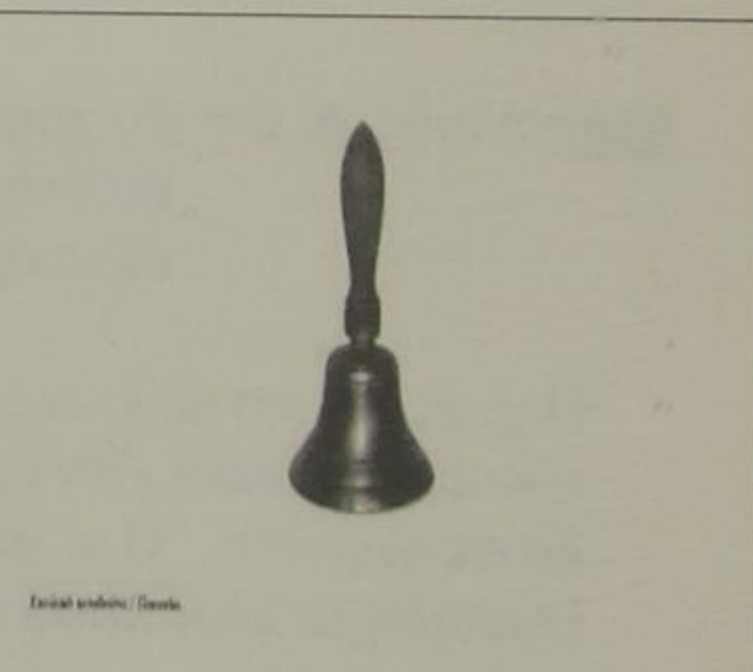

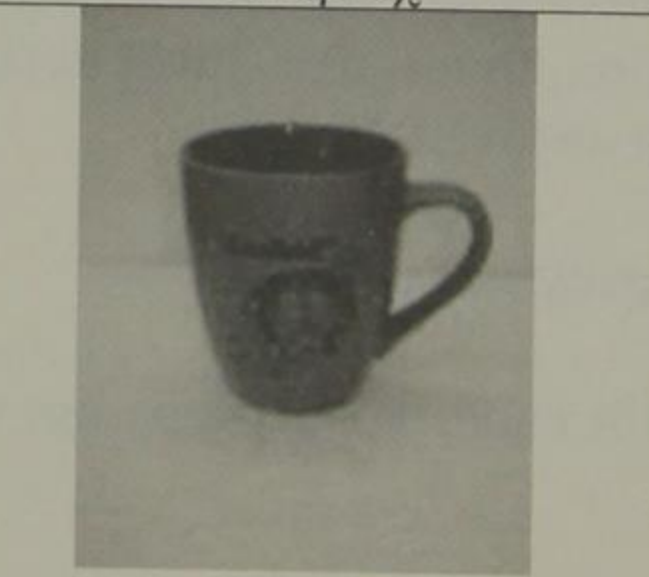
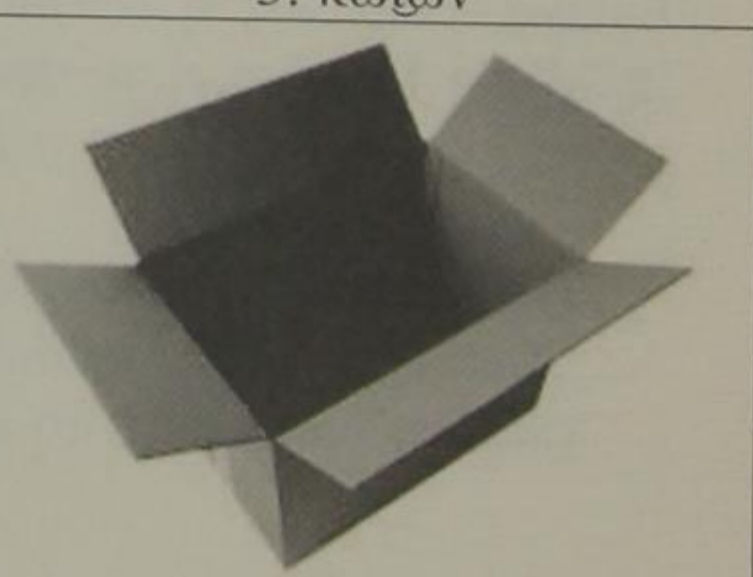
Απάντηση: -Ιτά οβγό 'νι.

τρόπος β': -Ιτό τι είναι;
-Ιτό οβγό 'νι.

τρόπος γ': -Τι είναι ιτά;
-Ιτά 'νι οβγό.

τρόπος δ': -Τι είναι ιτό;
-Ιτό 'νι οβγό.

(Μποίκι ντου ούτσα τσι'ς τ' άλλα ντα νούμερα!
(Κάνε το ίδιο και για τις άλλες εικόνες!)

		
1. οβγό	2. ορνίχ	3. κωιόν
		
4. τοβρά	5. τάς	6. χουτί

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Ρά'α μια!! (= ρίξε μια ματιά! //κοίτα λίγο!!)

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τειξι ν̄του τό' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ιτά ν̄του έχου σου χέρι μ', τι είναι;

Απάντηση: -Ιτά ν̄του έχεις σου χέρι σ', γαλάτ'νι.

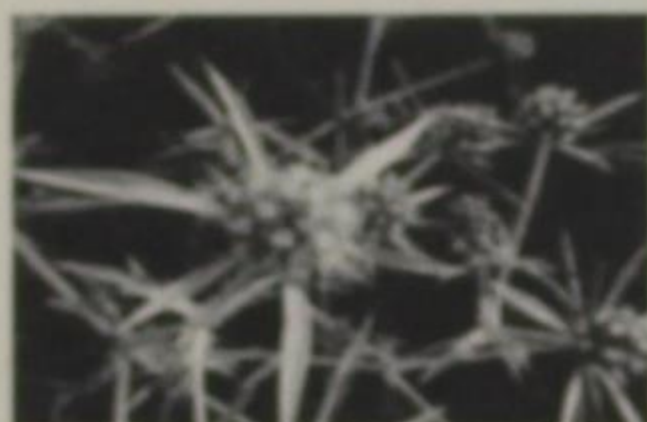
τρόπος β': -Ιτό ν̄του έχου σου χέρι μ', τι είναι;

-Ιτό ν̄του έχεις σου χέρι σ', γαλάτ'νι.

Μ̄ποίικι ν̄του ούτσα τί'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

1. γαλάτ'ο

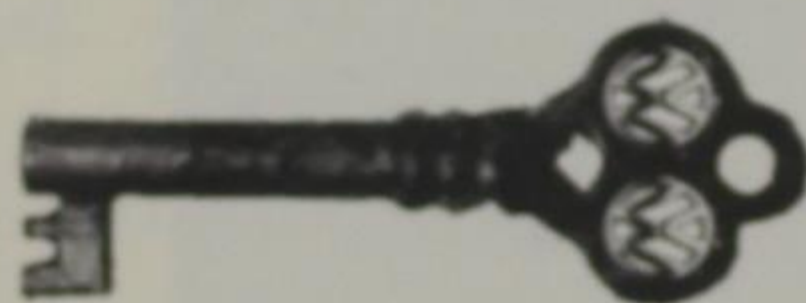
2. γαλγάν

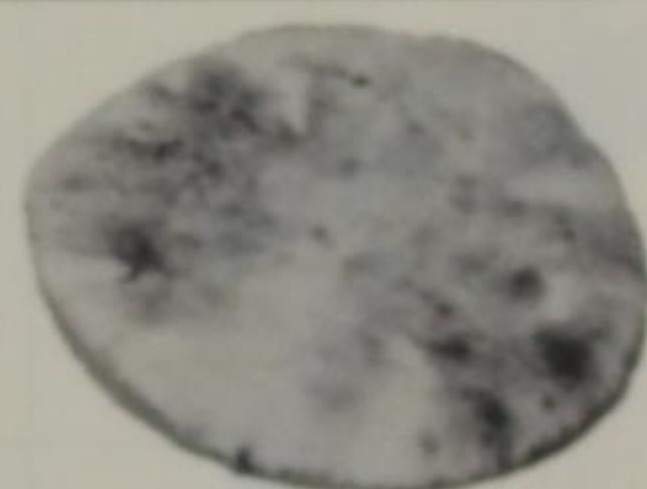
3. καλάι

4. κέμένι

5. ανοιχτήρ'

6. μ̄παζαμά

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Μάχσους δάνεις του; (= επίτηδες το κάνει;)

ΑΣΚΗΣΗ 3

Ράνα ν̄τα νούμερα ένα τ̄σι ν̄τυό! Ν̄τειξι ν̄τα τ̄σ' είπι!

τρόπος α': Ιτά 'νι γαμά τ̄σ' ιτά 'νι κίτικά.

τρόπος β': Ιτό 'νι γαμά τ̄σ' ιτό 'νι κίτικά.

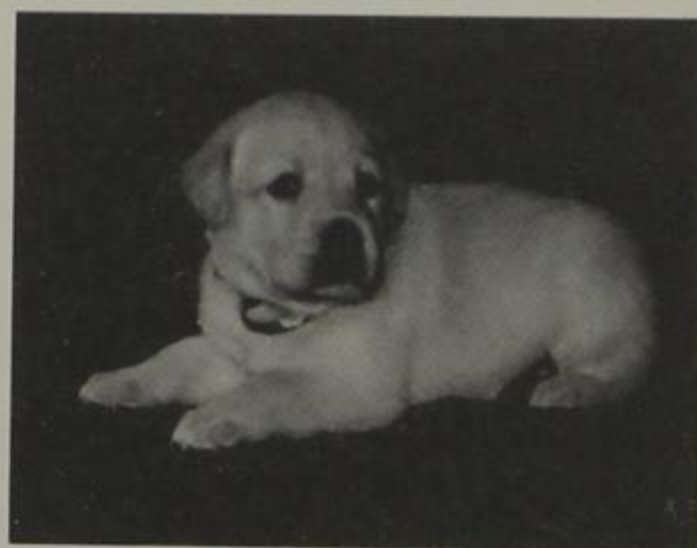
τρόπος γ': Ιτά 'νι γαμά τ̄σ' ιτό 'νι κίτικά.

τρόπος δ': Ιτό 'νι γαμά τ̄σ' ιτά 'νι κίτικά.

Μ̄ποίκι ν̄του ούτσα τ̄σι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

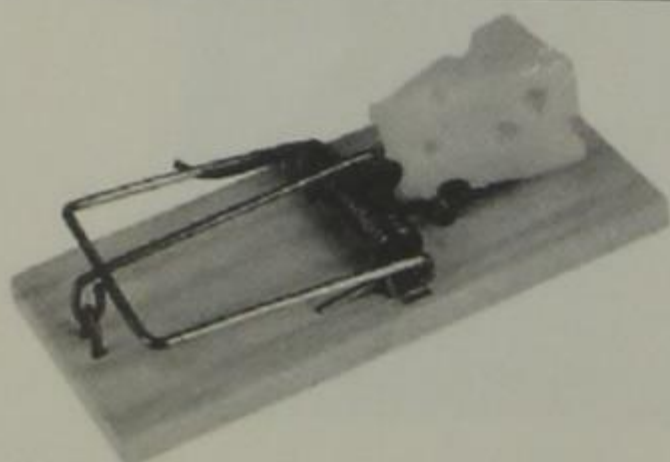
1. γαμά

2. κίτικά

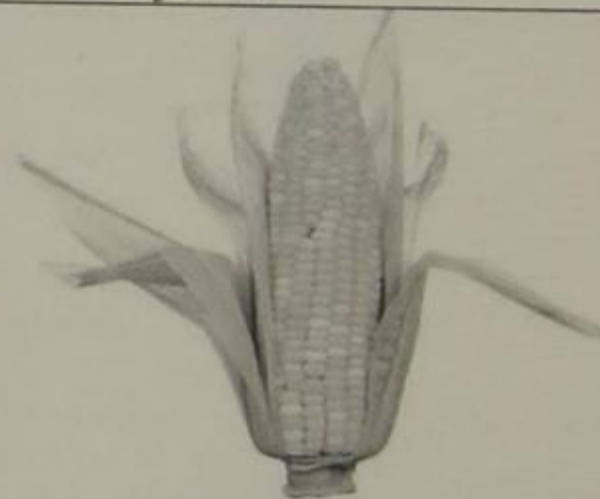
3. ν̄τιζλίκα

4. ν̄τουζάχ

5. πέντζερê

6. μ̄ησήρ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ
Άμι κελό!! (= κάνε πέρα!!)

(γιοχσά= ή)

ΑΣΚΗΣΗ 4

Ράνα ν̄του νούμερο ένα τ̄σι ν̄τυό! Ν̄τείξι ν̄του νούμερο ένα τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ιτά 'νι π̄σιικά γιοχσά ὄκυλί;

Απάντηση: -Ιτά ντε'νι ὄκυλί. Π̄σιικά'νι.

τρόπος β': -Ιτά π̄σιικά 'νι γιοχσά ὄκυλί;

-Ιτά ὄκυλί ν̄τε 'νι. Π̄σιικά 'νι.

τρόπος γ': -Ιτά π̄σιικά γιοχσά ὄκυλί 'νι;

-Ιτά ὄκυλί ν̄τε 'νι. Π̄σιικά 'νι.

τρόπος δ': -Ιτό 'νι π̄σιικά γιοχσά ὄκυλί;

-Ιτό ν̄τε'νι ὄκυλί. Π̄σιικά'νι.

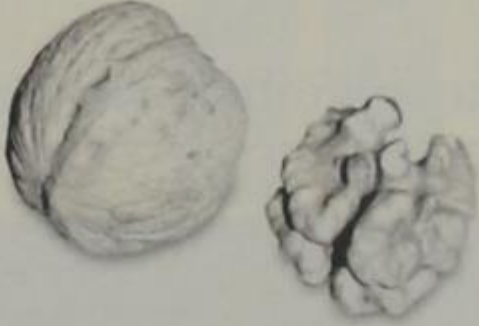

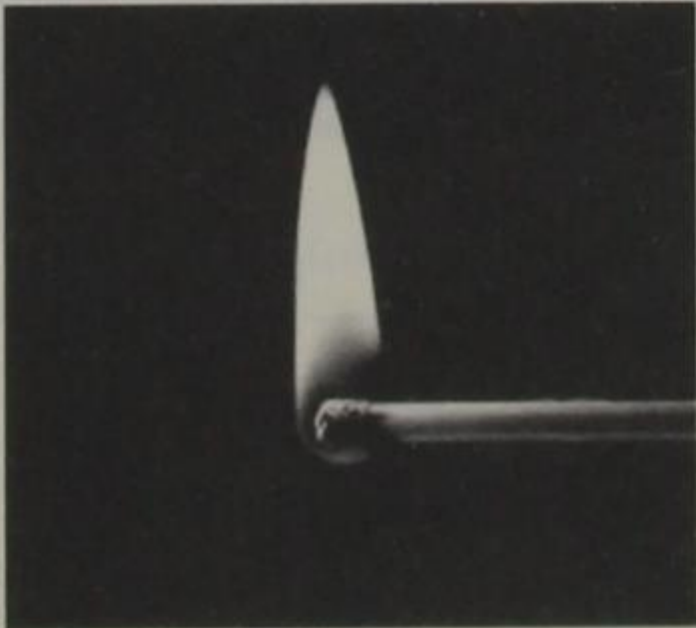
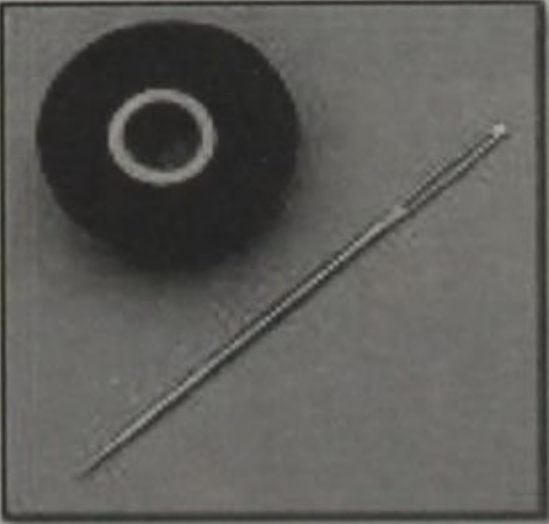
τρόπος ε': -Ιτό π̄σιικά 'νι γιοχσά ὄκυλί;

-Ιτό ὄκυλί ν̄τε 'νι. Π̄σιικά 'νι.

τρόπος στ': -Ιτό π̄σιικά γιοχσά ὄκυλί 'νι;

-Ιτό ὄκυλί ν̄τε 'νι. Π̄σιικά 'νι.

Μ̄ποίκι ν̄του ούτσα τ̄σι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

		
1. π̄σιικά	2. ὄκυλί	3. καρύι
		
4. τόπ '	5. κ̄ιρπίτ	6. βολόν

Ατά, από → Αυτός, ή, ό (εκεί)

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τείξι ν̄του τσ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ατά τι είναι;
Απάντηση: -Ατά χουλιάρ 'νι.

τρόπος β': -Ατό τι είναι;
-Ατό χουλιάρ 'νι.

τρόπος γ': -Ατά τι είναι;
-Ατά 'νι χουλιάρ.

τρόπος δ': -Ατό τι είναι;
-Ατό 'νι χουλιάρ.

(Μποίκι ν̄του ούτσα τσί'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

(Όταν κάνουμε αναφορά σε ανθρώπους αντικαθιστούμε το τι με τις)

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τείξι ν̄του τσ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ατά ν̄του έχεις σου χέρι σ'τι είναι;
Απάντηση: -Ατά ν̄του έχου σου χέρι μ' χουλιάρ 'νι.

τρόπος β': -Ατό ν̄του έχεις σου χέρι σ'τι είναι;
-Ατό ν̄του έχου σου χέρι μ' χουλιάρ 'νι.

Μποίκι ν̄του ούτσα τσί'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

1. χουλιάρ

2 τσίμπί

3. 'κόνα

4. τσέρι

5. μπόόρτσ

6. σαπών

ΑΣΚΗΣΗ 3

Ράνα ντα νούμερα ένα τσί ντυό! Ντείξι ντα τσό είπι!

τρόπος α': Ατά 'νι γαμπάχ τσό' ιτά 'νι χήιάρ.

τρόπος β': Ατά 'νι γαμπάχ τσό' ιτό 'νι χήιάρ.

τρόπος γ': Ατό 'νι γαμπάχ τσό' ιτά 'νι χήιάρ.

τρόπος δ': Ατό 'νι γαμπάχ τσό' ιτό 'νι χήιάρ.

τρόπος ε': Ατά γαμπάχ 'νι τσό' ιτά χήιάρ 'νι.

τρόπος στ': Ατά γαμπάχ 'νι τσό' ιτό χήιάρ 'νι.

τρόπος ζ': Ατό γαμπάχ 'νι τσό' ιτά χήιάρ 'νι.

τρόπος η': Ατό γαμπάχ 'νι τσό' ιτό χήιάρ 'νι.

Μποίικι ντου ούτσα τσί'ς τ' άλλα ντα νούμερα!

		
1. γαμπάχ	2. χήιάρ	3. σαλβάρ
		
4. τασμά	5. τσακούτσ	6. κέλλετί

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Έλ'αψά!! (= έλα νωρίς!!)

ΑΣΚΗΣΗ 4

Ράνα ν̄του νούμερο ένα τ̄σι ν̄τυό (σελ. 23)! Ν̄τείξι ν̄του νούμερο ένα τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Ατά 'νι γαμπάχ γιοχσά χήιάρ;

Απάντηση: -Ατά ν̄τε 'νι χήιάρ. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος β': -Ατά γαμπάχ 'νι γιοχσά χήιάρ;

-Ατά χήιάρ ν̄τε 'νι. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος γ': -Ατά γαμπάχ γιοχσά χήιάρ 'νι;

-Ατά χήιάρ ν̄τε 'νι. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος δ': -Ατό 'νι γαμπάχ γιοχσά χήιάρ;

-Ατό ν̄τε 'νι χήιάρ. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος ε': -Ατό γαμπάχ 'νι γιοχσά χήιάρ;

-Ατό χήιάρ ν̄τε 'νι. Γαμπάχ 'νι.

τρόπος στ': -Ατό γαμπάχ γιοχσά χήιάρ 'νι;

-Ατό χήιάρ ν̄τε 'νι. Γαμπάχ 'νι.

Μποίικι ν̄του ούτσα τ̄σι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Τ̄σανό 'σι (μι); (= τρελός είσαι;)

Εκείνά, 'κείνου → Εκείνος, η, ο

ΑΣΚΗΣΗ 1

Ράνα ν̄του νούμερο ένα! Ν̄τείξι ν̄του τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Εκείνά τι είναι;
Απάντηση: -Εκείνά βουνί 'νι.

τρόπος β': -Τι είναι εκείνά;
-Εκείνά 'νι βουνί.

(Μποίικι ν̄του ούτσα τ̄ι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

(Όταν κάνουμε αναφορά σε ανθρώπους αντικαθιστούμε το τι με τις)

ΑΣΚΗΣΗ 2

Ράνα ν̄τα νούμερα ένα τ̄ι ν̄τυό! Ν̄τείξι ν̄τα νούμερα τ̄σ' είπι!

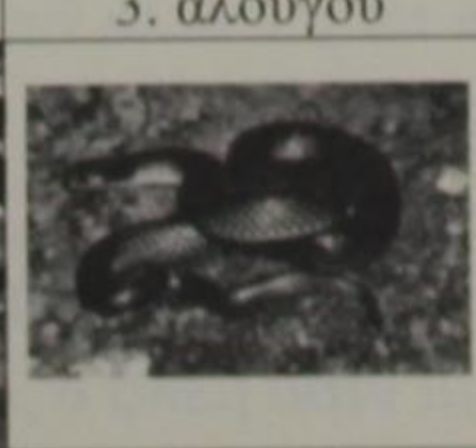

τρόπος α': Εκείνά 'νι βουνί τ̄ι'εκείνά 'νι όλιους .
τρόπος β': Εκείνά 'νι βουνί τ̄ι'εκείνά όλιους 'νι.
τρόπος γ': Εκείνά βουνί 'νι τ̄ι'εκείνά όλιους 'νι.
τρόπος δ': Εκείνά βουνί 'νι τ̄ι'εκείνά 'νι όλιους.

(Μποίικι ν̄του ούτσα τ̄ι'ς τ' άλλα ν̄τα νούμερα!)

ΑΣΚΗΣΗ 3

Ράνα ν̄του νούμερο ένα τ̄ι ν̄τυό! Ν̄τείξι ν̄του νούμερο ένα τ̄σ' είπι!

Ερώτηση: τρόπος α': -Εκείνά 'νι βουνί γιοχσά όλιους;
Απάντηση: -Εκείνά ν̄τε'νι όλιους. Βουνί 'νι.
τρόπος β': -Εκείνά βουνί 'νι γιοχσά όλιους;
-Εκείνά όλιους ν̄τε'νι. Βουνί 'νι.
τρόπος γ': -Εκείνά βουνί γιοχσά όλιους 'νι;
-Εκείνά όλιους ν̄τε'νι. Βουνί 'νι.

			
1. βουνί	2. όλιους	3. άλουγου	4. βάλ'
			
5. παμμπούρ	6. τουράν	7. φί	8. παρτλάκα